

Президента и их влияние на международное сообщество. Инициативы и решения по вопросам безопасности и обороны также будут охарактеризованы.

Ключевые слова: выборы, президентская предвыборная кампания, безопасность, оборона, внешнеполитическая стратегия

УДК 329

Мироненко Т. О.,

аспірант кафедри політології,

факультет суспільних наук і міжнародних відносин,

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна), E-mail: myrontaras@bigmir.net

ДО ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. З'ясовуються особливості оцінки ефективності політичних рішень в умовах перехідної демократії, встановлюються критерії політичної доцільності та технологічної політичної ефективності. Надається увага ситуативним і кон'юнктурним чинниками розгляду ефективності політичних рішень. Розглядаються особливості визначення ефективності політичних рівнів на основних рівнях політичного процесу в період демократичного транзиту.

Ключові слова: політична рішення, політична ефективність, політична доцільність, політичний конфлікт, політичний актор.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Взаємодія політики з іншими сферами суспільного життя визначає інституційні й процедурні підходи щодо тлумачення дій політичних суб'єктів та прогнозування політичної ситуації. В умовах сучасної України, поступово зростає публічність і прозорість дій політичної влади, надбанням суспільства стають мотиви дій уряду, парламентських фракцій та інших центрів влади. Водночас подальший розвиток реформ потребує аналізу ефективності політичних рішень та їх консенсусної підтримки у суспільстві. Парадигма публічної політики визначає ефективність політичних рішень як підсумок взаємодій громадських суб'єктів та інститутів публічного врядування. Однак, визначення політики у значенні «politics» в умовах демократичних трансформацій потребує аналізу не лише дій політичних суб'єктів, але й результатів їх діяльності для всього суспільства. Поняття ефективності для політичної діяльності розкривається у політико-технологічному, комунікаційному, маніпулятивному аспектах. При цьому в центрі уваги має бути ефективний вибір політичних альтернатив в умовах мінливих обставин та постійної зміни пріоритетів і векторів цілепокладання.

Проблема ефективності політичних рішень ускладнюється суб'єктивністю сприйняття як політичного результату, так і тих вимог, які спонукають політичних акторів до певних дій. У цьому зв'язку ефективність розглядається у площині ситуативної кон'юнктури і магістральних завдань демократичних реформ. В сучасній Україні за умови масштабних зовнішніх загроз ефективність політичних рішень передбачає адекватну поведінку внутрішньополітичних суб'єктів з урахуванням зовнішньополітичної ситуації. Цей комплекс проблем потребує належного опису та аналізу. Особливо перспективною ефективності прийнятих рішень є державно-правова оцінка діяльності органів влади і учасників політичного процесу, яка звужує число придатних для прийняття альтернатив.

Аналіз публікацій. Ефективність ухвалення й реалізації політичних рішень цікавить багатьох вітчизняних вчених. Наприклад, З. Бялоблоцький досліджує ефективність урядування у політичних системах країн Східної Європи [11], В. Ярема здійснює оцінку ролі Президента та Кабінет Міністрів України в системі формування політичних рішень [11], В. Туча розкриває ефективність

та результативність механізмів імплементації політичних рішень у державному управлінні [9], І. Севостьянова досліджує державну політику у сучасній судовій системі у контексті ефективності її реалізації [6], І. Міщенко з'ясовує чинники ефективності Інтернет-реклами у маркетинговій політиці [4], О. Мазур розкриває проблему інституціональної легітимності як детермінанти ефективності політичного режиму [3], О. Зубчик розробляє теоретичні засади ефективності політичної системи [2]. Разом з тим, потреба у вивченні ефективності політичних рішень у період політичних трансформацій стає дедалі більш нагальною.

Метою статті є з'ясування особливостей тлумачення ефективності політичних рішень в умовах демократичних трансформацій. **Завданням** статті є визначення механізмів підвищення ефективності прийнятих рішень у конкурентному середовищі нових демократій.

Основний зміст

Політичні трансформації спричиняють особливу ситуацію у межах функціонування владних центрів і створюють умови підвищення значення для діяльності експертної спільноти в контексті оцінки дій державної влади. Країни Центральної і Східної Європи продемонстрували можливість консолідації в умовах необхідності реалізації європейського вектору та динамічного демократичного розвитку. Країни пострадянського простору, своєю чергою, продемонстрували можливість прийняття лише стратегічних установчих рішень, що спричинило двоїстість та відсутність консенсусу в елітах та суспільстві щодо напрямків подальшого розвитку. Зазначені розколи стали наслідком невчасно ухвалених рішень, або неефективної їх реалізації. Як зазначають сучасні українські дослідники, ефективність політичних рішень набуває вирішального характеру в умовах переламних етапів політичної трансформації. Ефективність набуває вирішального характеру доленосних етапів та переламних етапів політичної трансформації. Як вважає Ю. Шайгородський, «після випробувань, пов'язаних із трагічними подіями Майдану, анексії частини території країни, втраг під час військових дій ключовим критерієм оцінки якості державного управління стає доцільність і обґрунтованість рішень, зрештою, – усвідомлення мети й суспільна легітимація векторів стратегічного розвитку» [10, с. 248].

Попри різноманіття політичного досвіду трансформаційних країн, вихідними умовами аналізу ефективності політичних рішень є базові структури їх ухвалення. Політична конкуренція породжується наявністю альтернативних підходів і бачень щодо розвитку суспільства і реалізації інтересів. Система представництва інтересів визначає механізм просування цих інтересів до порядку денного політичних взаємодій. У залежності від легальності і легітимності цього просування відбувається врахування всіх заявлених альтернатив й ухвалення рішень. На цій основі ефективність політичних рішень залежить від результату сукупності всіх явних і прихованих групових взаємодій у структурному вимірі, визначеному в еволюції кожного трансформаційного суспільства. На думку фахівців ШЕНД ім. І. Кураса НАН України, «кожен соціум є системою взаємодій груп, які конкурують за володіння суспільними ресурсами і за право прийняття політичних рішень з метою реалізації своїх інтересів» [7, с. 15].

Активність і заявний характер відстоювання інтересів, які можуть вплинути на характер прийняття політичних рішень, утворення плюралістичного середовища, змінюють однозначність в оцінках ефективності прийняття політичних рішень (на відміну від технократичної, або процедурно-бюрократичної парадигми). Груповій активності не притаманні ані абсолютизація ані апеляція до загального чи суспільного блага. Разом з тим, дієве та ефективне (й легальне) просування інтересів на політичний рівень і є основою повноти картини під час врахування політичних альтернатив формальними структурами, урядами, парламентами і т. ін. Практика легального лобізму, який не є властивим

багатом трансформаційним суспільствам, є критерієм розвитку механізму збалансованості політичних рішень як одного з ключових аспектів їх ефективності в умовах демократії. Саме представленість всіх політичних альтернатив дозволяє сподіватися на визнання легітимним та в цілому ефективним кожного конкретного політичного рішення. На думку сучасних вчених, лобізм як такий не є загрозою для «відкритого суспільства», оскільки в умовах транспарентного дискурсу він пропонує суспільній свідомості альтернативні стратегії рішень обговорюваних проблем, а відтак сприймається позитивно, як необхідний і важливий інструмент функціонування соціуму [7, с. 16].

Суб'єктивний вимір ефективності політичних рішень пов'язаний із неврегульованістю реалізації політичних ініціатив, які можуть бути сконцентровані на егоїстичних прагненнях або представляти дійсно важливі суспільні групи в умовах політичної трансформації. Ранжування й диференціація суб'єктів представництва інтересів не є стабільними. Ситуацію аналізу ефективності рішень ускладнює несамостійність формальних політичних гравців, зокрема політичних партій і громадських організацій, які нерідко прямим чином пов'язані із бізнес-структурами. За цих умов важко визначити, яким саме мотивом керуються центри прийняття рішень: тим, який входить до формальної компетенції, чи тим, який визначений суб'єктивними інтересами. Згідно з київськими дослідниками, «очільниками, лідерами чи донорами бізнес-партійних корпорацій виступають або конкретні особистості-олігархи, які є відкритими, публічними економічними й політичними акторами, або «сірі кардинали» політики, які впливають на прийняття політичних рішень опосередковано, або «політичні підприємці», які фінансують політичні проекти, партії, лідерів, які, у свою чергу, віддають дивіденди своєму «спонсору» [7, с. 62].

Оцінка ефективності політичних рішень у трансформаційних суспільствах пов'язана з недосконалістю механізмів політичної конкуренції. Вони, певною мірою, заперечують адекватність політичної альтернативи в умовах, коли статус опозиції не є чітким і нормативно закріпленим. Тому зникає можливість безстороннього і критичного сприйняття прийнятих рішень у межах всієї політичної системи. Апологетизм правлячих політичних сил іноді нав'язується суспільству і спотворює адекватне сприйняття політичної дійсності. На думку фахівців ШЕНД ім. І. Кураса НАН України, «у сучасній політичній опозиції в Україні відсутні нормативні важелі впливу на курс країни, оскільки вона практично відсторонена від процесу розробки й прийняття владних та управлінських рішень» [7, с. 162].

Парадигма оцінки ефективності політичних рішень в умовах трансформаційного суспільства включає як перспективу змагання політичних сил, так і контекст взаємодії неурядових організацій. Як у першому, так і у другому випадку перспектива інтересів усувається на другий план, оскільки набуває значення саме якість рішень у його сприйнятті громадською думкою. Оскільки трансформаційне суспільство являє собою суспільство постійного реформування, воно представляє собою арену змагання між центрами влади за першість та визнання відповідними суспільним інтересам, які декларуються у політичному дискурсі. Таким чином, визначальним критерієм ефективності політичного рішення є його представлення у політико-комунікаційній структурі.

Визнання політичних рішень ефективними також залежить від тієї чи іншої кон'юнктурної політичної ситуації, оскільки в трансформаційних суспільствах політичні події змінюються із значною швидкістю і їх визнання відбувається постфактум – після всієї послідовності подій. Неоднозначність в оцінці ефективності породжується, серед іншого, диференціацією соціальної структури, розпорощенням політичних сил та ідеологічних центрів. Тому сприйняття ефективності політичних рішень залежить від суми позитивних і негативних оцінок у соціальному середовищі, тобто від тих груп і верств, які виграли або програли від

прийняття конкретного політичного рішення.

Складність зв'язків між політичними суб'єктами трансформаційного суспільства формує суб'єкту орієнтацію в оцінці ефективності політичних рішень. Наявність владних повноважень змушує більш реалістично та цілеспрямовано визначати напрям дії політичних суб'єктів. При цьому, мотивація суспільного блага та задоволення потреб населення залишається вторинною по відношенню до мотивації політичної доцільності. Слабкість та неусталеність громадських структур ставить їх у залежне становище від державної влади та центрів прийняття рішень. Як зауважують вітчизняні вчені, «владна» мотивація (у царині громадянського суспільства і взаємодії з ним) полягає в ототожненні масовою свідомістю громадянського суспільства з його інститутами, а потім – у використанні інститутів громадянського суспільства для посилення легітиматії влади і владних рішень [8, с. 109].

Курс реформ у трансформаційному суспільстві є вагомим чинником оцінки ефективності політичних рішень, результативність дій влади та в цілому політичного істеблшменту вимірюється результатами реформ. Однак, як свідчать приклади окремих країн, зокрема, Румунії, Болгарії, окремих країн пострадянського простору (Молдови, Казахстану тощо), існує тенденція до вибудовування комунікаційної картини реформ, яка має пояснювати послідовність дій влади на макрополітичному рівні. Політична міфотворчість виступає чинником спотворення політичного сприйняття та оцінки політичних рішень з упередженими висновками. На думку українських фахівців, у сприйнятті й прийнятті соціально-політичного міфу як підстави суспільних/політичних/соціальних рішень і дій превалює фактор віри у тому сенсі, що для повної та адекватної реалізації програми необхідно вірити в її успішність. Віра в реалізацію, доцільність, правильність реформ, наміченого курсу супроводжувала всі великі (як у позитивному, так й у негативному сенсі) перетворення [8, с. 117].

Вагоме значення для оцінки політичних рішень на макрополітичному рівні відіграє загальна підтримка населенням політичного порядку та ситуації в країні. Якщо основні електоральні процедури відбуваються у чергові терміни, то це до певної міри визначає згоду більшості населення з політикою держави та правлячих груп. Також, слід брати до уваги, що наступні результати виборів є оцінкою ефективності цілої низки політичних рішень та загалом практики їх ухвалення і реалізації протягом тривалого періоду, тому слід виокремлювати підсумкові та проміжні висновки щодо політичних рішень і цілих політик. Згідно з вітчизняними експертами, «і президентські, і парламентські вибори у свідомості громадян – лише необхідна передумова для ефективних рішень і дій. Їх відсутність або ж хибна, з погляду суспільства, спрямованість – стане достатньою підставою для нового, з непередбачуваними наслідками, революційного сплеску» [8, с. 250].

Ефективність прийняття політичних рішень залежить не лише від результативності, яка оцінюється за технологічними і за статистичними критеріями, але від загального ціннісного тла, яке формує як сприйняття результатів рішень у трансформаційному суспільстві, так і їх реалізацію у процедурному аспекті. Зміна ціннісного підґрунтя політичної діяльності можуть мати місце на основі зміни поколінь, а також зміни соціальної структури. Водночас динаміка базових потреб суспільства, які потребують свого забезпечення в результаті політичних рішень, залишається незмінною і формується на основі запитів. Саме від масштабу ціннісних запитів залежить й оцінка ефективності прийнятих рішень. Якщо у певному трансформаційному суспільстві найбільшою цінністю є матеріальне забезпечення й соціальні стандарти, то рішення щодо розвитку інфраструктури будуть виглядати невідповідними загальній ситуації. Як вважають українські науковці, коли йдеться про суспільні цінності, особливої ваги набуває можливість впливати на перебіг суспільно значимих процесів, на їх унормування, зрештою, –

на прийняття рішень. Тобто, ціннісні пріоритети формуються під впливом низки факторів і є динамічним, «гнучким» утворенням, що не лише регулює поведінку, але й спрямовує її на досягнення певної мети, визначає шляхи й засоби її досягнення [8, с. 252].

Таким чином, оцінка ефективності політичних рішень у трансформаційному суспільстві залежить від чинників інституційного і ціннісного характеру. Різноманітність цих критеріїв породжує різноманіття підходів щодо вивчення ситуації в експертній спільноті й у буденній громадській думці. Також викликають істотні складнощі рівень і масштаб наслідків політичних рішень у масштабі діяльності суб'єктів та конкретних політичних інститутів. В умовах плюралістичної демократії, що формується, не є можливим адекватно оцінити рішення дій тих чи інших владних центрів в інтересах всього суспільства. Звідси оцінка ефективності політичних рішень має здійснюватися на основі фіксації траєкторії дій конкретних політичних акторів протягом тривалого періоду і в різних політичних ситуаціях.

Висновки

Таким чином, особливостями оцінки ефективності політичних рішень в умовах перехідного політичного процесу є поляризація позицій політичних суб'єктів, різка антагоністична позиція влади і опозиції. Досягнення політичних результатів оцінюється з позицій політичної доцільності, яка є окремою й особливою для кожної політичної партії або групи. Однак, громадська думка оцінює політичні результати в рамках певної політичної кон'юнктури як адекватні або неадекватні, позасистемні. Критерієм у даному випадку є вплив дій суб'єктів політичних рішень на процеси, які відбуваються у суспільстві. З визнанням нових демократій на міжнародній арені зростає межа об'єктивної оцінки ефективності з боку міжнародних донорських і громадських організацій. Наприклад, Міжнародний валютний фонд, надаючи черговий транш кредиту певній країні, тим самим, визнає ефективність політики того, чи іншого уряду за певний період його діяльності. У цьому випадку, критеріями ефективності політики є досягнення певних макроекономічних й соціальних показників.

В умовах європейської інтеграції з'являється ще одна площина критеріїв – відповідність стандартам ЄС у певний період часу та забезпечення нормативної стабільності у певних сферах. Це стосується інституційного будівництва та нормативного забезпечення взаємодій із європейськими партнерами. Умовами подолання суб'єктивізму та конфліктогенної упередженої оцінки ефективності дій суб'єктів влади на макрорівні є формування консолідованої позиції всередині еліт та експертної спільноти відносно завдань і життєдіяльності перехідного соціуму [5]. На мезо- і мікро- рівнях оцінка ефективності прийнятих рішень є дисперсною, відповідно до місцевих регіональних і локальних інтересів і парадигм функціонування локальних політичних режимів.

Водночас парадигмальний зсув в оцінці ефективності локальних політичних рішень, можливий за умови забезпечення транспарентності сіх політичних процесів та дієвої політичної відповідальності виконавчих органів місцевого самоврядування перед територіальною громадою. Ці процеси в Україні закладаються у межах децентралізації. Перспективою подальшого розгляду теми, порушеної у даній статті є вивчення структури прийнятих політичних рішень на різних рівнях вітчизняної і зарубіжної політики.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бялоблоский З. Ефективність урядування у політичних системах країн Східної Європи // Політологічні записки, 2013, № 7. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_3 (Дата звернення 24.05.17)

2. Зубчик О. А. Ефективність політичної системи в контексті теорії «залежності від раніше пройденого шляху» // Публічне управління: теорія та практика, 2013, Вип. 4, С. 13–18.

3. Мазур О. Г. Ефективність політичного режиму як детермінанта його інституціональної легітимності // Політологічні записки, 2013, № 7, – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_12 (Дата звернення 24.05.17)
4. Міщенко І. Ю. Особливості і ефективність Інтернет-реклами у маркетинговій політиці підприємств // Управління розвитком, 2013, № 15, С. 100–103.
5. Рудич Ф. Влада в незалежній Україні: методологічний контекст // Наукові записки ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016, Вип. 3–4 (83–84), С. 212–229.
6. Севостьянова І. Є. Ефективність реалізації державної політики у сучасній судовій системі // Теорія та практика державного управління, 2013, Вип. 1, С. 91–98.
7. Суспільні інтереси в Україні: груповий вимір, зміст, шляхи узгодження. Аналітична доповідь / за ред. О. М. Майборода. – К. : ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 192 с.
8. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М.І. Михальченко (керівник) та ін. – К.: ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016. – 440 с.
9. Туча В. В. Результативність та ефективність механізмів імплементації політичних рішень у державному управлінні // Держава та регіони. Сер. : Державне управління, 2013, № 2, С. 100–104.
10. Шайгородський Ю. Ж. Прояви політичної деструкції в умовах демократії // Наукові записки ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016, Вип. 3–4 (83–84), С. 241 – 255.
11. Ярема В. Президент України та Кабінет Міністрів України в системі формування політичних рішень // Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрямки оптимізації: Науково-аналітична доповідь. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – С. 90–134.

REFERENCES:

1. Bialoblotskyi Z. Efektyvnist uriaduvannia u politychnykh systemakh krain Skhidnoi Yevropy [The effectiveness of governance in political systems of Eastern Europe] // Politolohichni zapysky, 2013, № 7. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_3 (Accessed 24.05.17)
2. Zubchuk O. A. Efektyvnist politychnoi systemy v konteksti teorii «zalezhnosti vid ranishe proidenoho shliakhu» [The effectiveness of the political system in the context of the theory of «depending on the previously traversed path»] // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka, 2013, Vyp. 4, S. 13–18.
3. Mazur O. H. Efektyvnist politychnoho rezhymu yak determinanta yoho instytutsionalnoi lehitymnosti [Efficiency of the political regime as a determinant of its institutional legitimacy] // Politolohichni zapysky, 2013, № 7, – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_12 (Accessed 24.05.17)
4. Mishchenko I. Yu. Osoblyvist i efektyvnist Internet-reklamy u marketynhovii politytsi pidpriemstv [Feature and the effectiveness of online advertising in the marketing policy of the enterprises] // Upravlinnia rozvytkom, 2013, № 15, S. 100–103.
5. Rudych F. Vlada v nezalezhnii Ukraini: metodolohichniy kontekst [Power in independent Ukraine: the methodological context] // Naukovi zapysky IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2016, Vyp. 3–4 (83–84), S. 212–229.
6. Sevostianova I. Ye. Efektyvnist realizatsii derzhavnoi polityky u suchasniy sudovoiy systemi [The effectiveness of the implementation of the state policy in the modern judicial system] // Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia, 2013, Vyp. 1, S. 91–98.
7. Suspilni interesy v Ukraini: hrupovyi vymir, zmist, shliakhy uzgodzhennia. Analitichna dopovid [Public interests in Ukraine: mass measurement, contents, ways of coordination. Analytical report] / za red. O. M. Maiborody. – K. : IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2016. – 192 s.
8. Transformatsiia politychnykh instytutiv Ukrainy: problemy teorii i praktyky [Transformation of political institutions in Ukraine: problems of theory and practice] / Avt. kolektyv: M.I. Mykhalchenko (kerivnyk) ta in. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2016. – 440 s.
9. Tucha V. V. Rezultatyvnist ta efektyvnist mekhanizmiv implementatsii politychnykh rishen u derzhavnomu upravlinni [The effectiveness and efficiency of the implementation mechanisms of the political process in public management] // Derzhava ta rehiony. Ser. : Derzhavne upravlinnia, 2013, # 2, S. 100–104.

10. Shaihorodskiy Yu. Zh. Proiavy politychnoi destrukttsii v umovakh demokratsii [Political destruction in the conditions of democracy] // Naukovi zapysky IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2016, Vyp. 3–4 (83–84), S. 241 – 255

11. Yarema V. Prezydent Ukrainy ta Kabinet Ministriv Ukrainy v systemi formuvannia politychnykh rishen [President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine in system of formation of political decisions] // Instytutsiini zminy politychnoi systemy suchasnoi Ukrainy: otsinka stanu ta napriamy optymizatsii: Naukovo-analitychna dopovid. – K.: Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2014. – С. 90–134.

Мироненко Т. О., аспирант кафедры политологии, факультет общественных наук и международных отношений, Днепрпетровского национального университета имени Олеса Гончара (Днепр, Украина) E-mail: myrontaras@bigmir.net

К вопросу эффективности политических решений в условиях демократических трансформаций/

Аннотация. Выясняются особенности оценки эффективности политических решений в условиях переходной демократии, устанавливаются критерии политической целесообразности и технологической политической эффективности. Уделяется внимание ситуативным и конъюнктурным факторам рассмотрению эффективности политических решений. Рассматриваются особенности определения эффективности политических уровней на основных уровнях политического процесса в период демократического транзита.

Ключевые слова: политическое решение, политическая эффективность, политическая целесообразность, политический конфликт, политический актер.

Mironenko T., postgraduate student of the Department of political science, Faculty of Social Sciences and International Relations, Oles Gonchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine), e-mail: myrontaras@bigmir.net

To the question of the effectiveness of policy decisions in the context of democratic transformations

Abstract. Investigated the features of political decision effectiveness in transitional democracy. Established criteria of political expediency and political technological effectiveness. Attention paid to situational and conjuncture factors of effectiveness of political decisions. Determined the features of the effectiveness of the political level on the main level of the political process in the period of democratic transition.

The article aimed to clarify the characteristics of effectiveness of political decisions in terms of democratic transformation. The objective of the article is to determine the mechanisms of rising effectiveness of political decisions in a competitive environment in new democracies.

Established that peculiarities of effectiveness of political decisions in terms of transition process identified as polarization of political actors' positions and antagonistic position of power representatives and the opposition side.

As starting point of achieving political outcomes from political decisions effectiveness determined political expediency. Stated that political expediency is different for each political party or group, but public opinion in terms of political conjuncture identified as adequate, inadequate, or outboard. In this case, the criteria of effectiveness of political decisions identified due to impact of political In terms of European integration process, there is another criteria field identified. This field connected with the accordance to the EU standards and providing normative stability in certain spheres, in particular institution building and legal base of cooperation with the European partners.

As overcoming terms of subjectivism and conflict, biased assessment of the effectiveness of the government actions at the macro level is forming consolidated position within elites and expert community relatively tasks and functioning of the transitional society. At the meso and micro-level of state system estimation of the effectiveness of the decisions are dispersed, according to regional and local interests and local political paradigms of functioning of local political regimes.

However, paradigm shift in assessing the effectiveness of local political decisions possible while ensuring transparency in political processes and effective enforcement of political responsibility of local government to the territorial community. These processes are laid in the country within decentralization process.

The prospect of further consideration of issues raised in this paper is to study the structure of political decisions taken at different levels of internal policy and foreign policy.

Keywords: *political decisions, political efficacy, political expediency, political conflict, political actor.*

УДК 321.015 + 342.33 + 342.37 + 342.38 + 342.5 + 342.8

Литвин В. С.,

кандидат політичних наук, доцент,

докторант кафедри політології

Львівського національного університету

імені Івана Франка (Львів, Україна)

E-mail: lytvyn.vitaliy@gmail.com

ПРИРОДА, СПОСІБ ОБРАННЯ І ЛЕГІТИМНІСТЬ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА ЯК АТРИБУТИ НАПІВПРЕЗИДЕНТАЛІЗМУ: ПОРІВНЯННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ЄВРОПИ

***Анотація.** Порівняно й узагальнено природу, спосіб обрання та легітимність інституту президента як ознак напівпрезиденталізму в Європі. Виявлено, що напівпрезиденталізм традиційно теоретизується, однак не завжди практично операціоналізується концептом «президентського арбітражу» або президента як «нейтральної сили». Аргументовано, що інститут всенародно виборного президента в умовах напівпрезиденталізму не є ідентичним, адже існує кілька способів його обрання, але не всі вони гарантують, що переможець президентських виборів отримує абсолютну більшість голосів виборців. Доведено, що інститут президента у напівпрезиденталізмі неминуче, хоч і по-різному, може збільшувати президенціалізацію системи державного правління та конфліктність міжінституційних відносин.*

***Ключові слова:** напівпрезиденталізм, президент, вибори, легітимність, країни Європи.*

Ознаки і атрибути, а також причини вибору і виокремлення напівпрезиденталізму¹ на прикладі країн Європи дають змогу констатувати, що одним із магістральних патернів, довкола яких формально-конституційно/інституційно-процесуально та фактично-політично/політично-поведінково обертається проблема напівпрезидентської системи правління, є природа, спосіб обрання та легітимність президентів, які дають змогу виробити різнофакторну типологізацію аналізованої системи правління. З огляду на це, актуалізованою є проблематика теоретико-методологічного й емпіричного крос-національного порівняльного аналізу й узагальнення природи, способу обрання та легітимності інституту президента як невід'ємного компонента атрибутизації напівпрезиденталізму в країнах Європи (у

¹ Напівпрезиденталізм у дослідженні трактуємо як систему державного правління, за якої мають виконуватись три дистинктивні атрибути/характеристики: 1) наявність інституту/ посади президента (обов'язково як глави держави, хоча можливо як глави держави, так і як глави виконавчої влади), який отримує владу на фіксований термін на підставі прямих/безпосередніх або непрямих/опосередкованих всенародних (не в легіслатурі) виборів і не є відповідальним перед легіслатурою; 2) наявність інститутів/посад прем'єр-міністра (не обов'язково як глави виконавчої влади, але обов'язково як глави уряду) і урядового кабінету, які не отримують владу на фіксований термін на підставі прямих/безпосередніх або непрямих/опосередкованих всенародних (не в легіслатурі) виборів, але є обов'язково колективно відповідальними (на підставі вотумів довіри і/чи недовіри) хоча б перед легіслатурою (але можуть бути колективно відповідальними перед легіслатурою і перед президентом); 3) суміщення/дуалізація виконавчої влади, з однієї сторони, президентом (обов'язково як главою держави), а з іншої сторони, прем'єр-міністром (обов'язково як главою уряду) та урядовим кабінетом. Такий висновок значною мірою зроблено на підставі синтезу існуючих наукових доробків Р. Елгі [21, с. 13] та Дж. Сарторі [47, с. 131].